

УДК 336.143.2

**БЮДЖЕТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО
ВДОСКОНАЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ БЮДЖЕТНОЇ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

DOI 10.30838/ P.ES.2224. 050718.130.77

Лободіна З. М., к.е.н.*Тернопільський національний економічний університет*

З'ясовано, що поряд із позитивними результатами від реформування бюджетних відносин мають місце недоліки, які ускладнюють практичне застосування бюджетного регулювання як важливого методу бюджетного механізму соціально-економічного розвитку держави. Розроблено алгоритм здійснення бюджетного регулювання, дотримання якого дасть змогу удосконалити бюджетне забезпечення реалізації власних та делегованих повноважень органів місцевого самоврядування. Акцентовано увагу на пріоритетності використання такого інструменту бюджетного регулювання як закріплені доходи у вигляді загальнодержавних податків і зборів у повному обсязі або їх частки та врахування під час розрахунку індексу податкоспроможності місцевих бюджетів надходжень усіх загальнодержавних податків і зборів, закріплених за ними у обсягах, визначених Бюджетним кодексом України. Рекомендовано оцінювати результативність бюджетного регулювання на основі показника рівня забезпеченості бюджетними ресурсами делегованих державою повноважень органам місцевого самоврядування.

Ключові слова: бюджетне регулювання, бюджетна децентралізація, міжбюджетні трансферти, загальнодержавні податки і збори, власні і делеговані повноваження органів місцевого самоврядування, бюджетне забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування.

UDC 336.143.2

**BUDGETARY REGULATION AND PROSPECTS FOR ITS
IMPROVMENT IN THE CONTEXT OF BUDGET
DECENTRALIZATION**

DOI 10.30838/ P.ES.2224. 050718.130.77

Lobodina Z., PhD in Economics*Ternopil National Economic University*

It has been learnt that along with positive results from the reformation of budget relations there are shortcomings that complicate the practical application of budgetary regulation as an important method of the budget mechanism of socio-economic development of a country. The algorithm of budget regulation implementation, observance of which would allow improving the budget support for the realization of own and delegated powers of local authorities, has been worked out. It has been

emphasized on the priority of using such a tool of budgetary regulation as fixed income in the form of national taxes and fees in full as well as their part. The author believes that taking into account the revenues of all national taxes and fees fixed by them in the volumes determined by the Budget Code of Ukraine during the calculation of the local government tax capacity index is the very important issue as well. The assessment of the effectiveness of budget regulation based on the level of availability of budget resources delegated by the state authorities to local self-government bodies has been suggested in the article.

Keywords: budget regulation, budget decentralization, interbudget transfers, national taxes and fees, own and delegated powers of local authorities, budget support for the implementation of the powers of local authorities.

Актуальність проблеми. Необхідність регулювання державою бюджетних відносин, незважаючи на їх об'єктивний характер, обумовлена значною диференціацією рівнів соціально-економічного розвитку, а, отже, і фінансових потенціалів, регіонів та потребою усунення горизонтальних і вертикальних фіскальних дисбалансів з метою забезпечення доступності та якості надання гарантованих Конституцією України суспільних послуг усім верствам населення.

Провідну роль в організації зазначеного процесу відіграє бюджетне регулювання як один із найважливіших фінансових методів бюджетного механізму соціально-економічного розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сутності та проблематики бюджетного регулювання присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних економістів: Дж. Б'юкенена, В. Бодрова, О. Василика, В. Дем'янишина, О. Кириленко, В. Кравченка, І. Луніної, Р. Масгрейва, В. Опаріна, У. Оутса, К. Павлюк, Н. Ріо, С. Слухая, В. Федосова, С. Юрія та інших. У наукових працях основний акцент зроблено на теоретичних засадах та практичних питаннях організації фінансового забезпечення місцевого самоврядування, недоліках організації міжбюджетних відносин та здійсненні бюджетного вирівнювання до початку проведення бюджетної реформи у 2015 році. Недостатня увага приділяється оцінці сучасної системи бюджетного регулювання та впливі його інструментів на соціально-економічний розвиток адміністративних територій.

Мета статті полягає у науковому обґрунтуванні необхідності та розробленні пропозицій щодо шляхів удосконалення бюджетного регулювання в контексті бюджетної децентралізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як у зарубіжній, так і у вітчизняній економічній літературі відсутній єдиний підхід до дефініції бюджетного регулювання. Здебільшого зазначене поняття трактують у широкому розумінні як економічний метод державного регулювання, а у вузькому – як один із методів збалансування місцевих бюджетів та забезпечення бюджетного вирівнювання адміністративних територій.

Так, акцентуючи увагу на меті бюджетного регулювання, автори економічного енциклопедичного словника розглядають його як метод державного економічного регулювання економіки, який передбачає оптимальне співвідношення між державними доходами (передусім податковими надходженнями) та державними витратами, а також перерозподіл коштів між різними бюджетами з метою впливу на циклічний розвиток економіки, на структурні зрушення в економіці, темпи науково-технічного прогресу, соціально-економічну політику держави, співвідношення сукупного попиту і сукупної пропозиції [1, с. 68].

На думку В. Бодрова, у широкому розумінні бюджетне регулювання відображає процеси політичного, народногосподарського значення, за допомогою яких вирішуються загальнодержавні завдання із забезпечення економічного зростання, розвитку продуктивних сил, покращення добробуту населення, усунення розбіжностей у рівнях розвитку окремих територій, фінансування місцевого самоврядування, вирішення національних проблем [2, с. 7]. У запропоновану визначенні розкрито політичні, економічні, національні та регіональні (пов'язані з необхідністю вирішення проблем фінансового вирівнювання) аспекти бюджетного регулювання.

Досліджуючи проблематику бюджетного регулювання, В. Хлівний і З. Мацук виділили його внутрішній (збалансування окремих бюджетів у межах бюджетної системи) і зовнішній (бюджетний вплив на певні аспекти соціально-економічного розвитку) виміри. Характеризуючи бюджетне регулювання у внутрішньому вимірі, науковці розглядають його як системне явище, що включає відповідних суб'єктів (органи влади вищого та нижчого рівнів), певні форми й блоки (етапи). Серед форм бюджетного регулювання В. Хлівний і З. Мацук вихідною вважають розмежування доходів і видатків між окремими бюджетами, а похідною

– перерозподіл коштів за допомогою бюджетних трансфертів [3, с. 122–144].

На перший погляд, як зазначає В. Опарін, це дещо виходить за межі бюджетного регулювання в його традиційному розумінні. Утім, логічність такого підходу чітко простежується у виділених етапах (блоках): спочатку потрібно так розмежувати доходи й видатки між бюджетами, щоб мінімізувати подальший перерозподіл; потім місцева влада повинна максимально використати власні можливості щодо мобілізації доходів та раціоналізації видатків; і тільки після цього, якщо попередні кроки не допомогли збалансувати відповідні бюджети, доцільно розглядати питання про надання дотацій чи інших видів трансфертів [4, с. 33].

О. Кириленко також трактує бюджетне регулювання як діяльність щодо збалансування бюджетів усіх рівнів та видів. Проте зазначає, що збалансування місцевих бюджетів одного рівня, яке неможливо провести лише шляхом розмежування їхніх доходів та видатків, досягається за допомогою бюджетного регулювання, тобто перерозподільчих процесів у межах бюджетної системи. Такий перерозподіл проводиться між державним бюджетом та місцевими бюджетами, а також через механізми вилучення бюджетних ресурсів з місцевих бюджетів територій з відносно високим рівнем дохідного потенціалу і спрямування бюджетних ресурсів до місцевих бюджетів менш забезпечених у фінансовому сенсі адміністративно-територіальних формувань [5, с. 159]. Іншими словами, бюджетне регулювання обмежується лише перерозподільчими процесами, що суттєво впливає на ідентифікацію інструментів його здійснення.

Ми погоджуємося із дефініцією бюджетного регулювання, запропонованою В. Опаріним, як сукупності заходів, що здійснюються органами державної влади вищого рівня з метою збалансування бюджетів нижчого рівня (в процесі як розмежування доходів і видатків між окремими ланками бюджетної системи, так і подальшого перерозподілу доходів між бюджетами) задля забезпечення права всіх громадян на отримання рівноцінних суспільних благ незалежно від місця їх проживання. Віднесення до бюджетного регулювання внутрішнього саморегулювання на місцях є досить спірним, хоча й заслуговує на увагу,

оскільки спочатку, справді, потрібно використати всі внутрішні ресурси й тільки після цього вирішувати питання надання фінансової допомоги.

На відміну від фінансового вирівнювання, котре як складова фінансової стратегії націлене на згладжування диспропорцій регіонального розвитку, бюджетне регулювання призначене для досягнення збалансованості місцевих бюджетів, тобто забезпечує реалізацію тактичних завдань управління державними фінансами [4, с. 35–36].

Поряд із дискусійністю дефініції бюджетного регулювання, серед науковців немає одностайності і щодо інструментів його здійснення. Враховуючи напрацювання зарубіжних і вітчизняних вчених та практику бюджетного регулювання в Україні, вважаємо за доцільне до інструментів бюджетного регулювання віднести: закріплені доходи (здебільшого закріплені за відповідними бюджетами загальнодержавні податки і збори у повному обсязі або їх частка); міжбюджетні трансферти.

Реформа бюджетних відносин у напрямку фіскальної децентралізації, розпочата в Україні у кінці 2014 р., суттєво змінила механізм бюджетного вирівнювання. Водночас, міжбюджетні трансферти продовжують відігравати домінуючу роль.

Позитивно оцінюючи зміни в організації бюджетних відносин (започатковані прийняттям Конституції України (1996 р.), Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997 р.), продовжені введенням в дію у 2002 р. Бюджетного кодексу України, його оновленням і зміною у 2003–2017 рр., удосконаленням податкового законодавства) та бюджетному регулюванні зокрема, спрямовані на розвиток фіскальної децентралізації, все ж доцільно акцентувати увагу і на основних недоліках проведених реформ:

- поспішність їх здійснення без належної обґрунтованості та підготовки, що спричинило систематичне порушення чинних норм Бюджетного та Податкового кодексів України;
- незавершеність галузевих реформ та адміністративно-територіальної реформи, які на наше переконання, мали б передувати бюджетній реформі;
- відсутність чіткого розмежування повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування;

- збільшення централізації бюджетних коштів всупереч задекларованій бюджетній децентралізації;
- делегування повноважень від державних органів влади органам місцевого самоврядування без належного фінансового забезпечення;
- недосконалість методики формування спроможних територіальних громад (не передбачає чітких критеріїв щодо площі, кількості населення, наявності організацій, призначених для надання гарантованих державою суспільних послуг, достатності кадрових ресурсів та фінансового забезпечення, яким має відповідати ОТГ для визнання її спроможною), у результаті при визнанні ОТГ спроможними не оцінюється їх здатність забезпечувати виконання повноважень фінансовими ресурсами, наявність і стан у громадах об'єктів інфраструктури для надання гарантованих державою послуг, рівень кадрового забезпечення, внаслідок чого у 2017 р. серед 366 сформованих ОТГ лише 15,85% за рівнем дотаційності можна вважати фінансово спроможними [6].

Основною проблемою органів місцевого самоврядування в частині управління фінансами залишається незабезпеченість в повному обсязі бюджетними ресурсами надання суспільних послуг.

Незважаючи на поділ видатків між державним та місцевими бюджетами та визначення їх складу за видами бюджетів, Бюджетний кодекс України не конкретизує джерела здійснення таких видатків, узагальнюючи їх як – «кошти місцевих бюджетів, у тому числі трансферти з державного бюджету [7]». Причину цього В. Дем'янишин вбачає у недоліках конституційного характеру, які стосуються нечіткого розмежування функцій між державною владою, регіонами та місцевим самоврядуванням [8, с. 107], відображених у Конституції України та Законах України «Про місцеве самоврядування в Україні» і «Про місцеві державні адміністрації».

Така ситуація унеможлиблює ефективне виконання функцій органами місцевого самоврядування.

Ми погоджуємося із О. Кириленко, яка вважає, що за своїм значенням і обсягами фінансування делеговані повноваження виявилися вагомішими, ніж власні повноваження органів місцевого самоврядування. Це суттєво перешкоджає втіленню основного призначення інституту місцевого самоврядування – самостійного

вирішення органами місцевого самоврядування питань місцевого значення [9, с. 22].

Поширеним для більшості місцевих бюджетів стало таке явище: з метою покращення надання суспільних послуг населенню у зв'язку із невідповідністю обсягу видатків місцевих бюджетів, які здійснюються для реалізації делегованих повноважень, потребі у фінансових ресурсах, які формуються у місцевих бюджетах у вигляді загальнодержавних податків і зборів, медичної, освітньої субвенцій, субвенцій на здійснення державних програм соціального захисту населення, базової дотації та інших міжбюджетних трансфертів, для надання якісних суспільних послуг органи місцевого самоврядування змушені спрямовувати на фінансування делегованих повноважень кошти (власні доходи), які могли б бути використані для фінансування власних повноважень.

Вихід із зазначеної ситуації вбачаємо у тому, щоб, зважаючи на положення статті 85 Бюджетного кодексу України (держава може передати Раді міністрів Автономної Республіки Крим чи органам місцевого самоврядування право на здійснення видатків лише за умови відповідної передачі фінансових ресурсів у вигляді: закріплених за відповідними бюджетами загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів) або їх частки, трансфертів з Державного бюджету України [7]), внести зміни до пункту 2 статті 83 Бюджетного кодексу України, виклавши її у такій редакції :

– видатки, визначені функціями держави і можуть бути передані на виконання Автономній Республіці Крим та місцевому самоврядуванню з метою забезпечення найбільш ефективного їх виконання на основі принципу субсидіарності (пункт 2 статті 82 Бюджетного кодексу України), здійснюються за рахунок закріплених за відповідними бюджетами загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів) або їх частки, трансфертів з Державного бюджету України;

– видатки на реалізацію прав та обов'язків Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування, які мають місцевий характер і визначені законами України (пункт 3 статті 82 Бюджетного кодексу України), здійснюються за рахунок інших видів доходів місцевих бюджетів.

Поряд з цим, на наш погляд, доцільно :

– у Бюджетному кодексі України навести склад видатків місцевих

бюджетів з поділом на такі, які здійснюються на виконання делегованих органам місцевого самоврядування повноважень, та такі, які здійснюються для виконання власних повноважень органам місцевого самоврядування;

– затвердити державні соціальні стандарти і нормативи в описовому та вартісному вигляді за кожним із делегованих державою місцевому самоврядуванню повноважень, на основі яких відповідно зі статтею 94 Бюджетного кодексу України визначати фінансовий норматив бюджетної забезпеченості у процесі розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів;

– внести зміни до нормативно-правових актів, що регламентують застосування галузевих стандартів надання соціальних послуг та нормативів при здійсненні видатків з місцевих бюджетів, зокрема щодо мережі, штатних нормативів, робочого навантаження, нормативів витрат бюджетних установ, передбачивши можливість щорічного коригування вартісної величини державних соціальних стандартів залежно від зміни цін та інших умов їх формування [7];

– для уникнення розпорошеності бюджетних коштів систематизувати склад субвенцій: замість діючих міжбюджетних трансфертів для здійснення видатків на охорону здоров'я передбачити субвенцію на фінансування медичних послуг рівня первинної медико-санітарної допомоги, субвенцію на фінансування медичних послуг рівня вторинної медико-санітарної допомоги, субвенцію на фінансування медичних послуг рівня екстреної медичної допомоги; видатків на освіту – субвенцію на фінансування загальної середньої освіти, субвенцію на фінансування професійно-технічної освіти, субвенцію на фінансування вищої освіти.

Важливого значення в сучасних умовах набуває обґрунтування напрямів удосконалення бюджетного регулювання. На нашу думку, у процесі делегування повноважень від органів державної влади органам місцевого самоврядування та зумовленою цим необхідністю здійснення бюджетного регулювання, пріоритетним мав би бути такий інструмент бюджетного регулювання як закріплені доходи у вигляді загальнодержавних податків і зборів у повному обсязі або їх частки. Вважаємо, що в умовах діючого порядку розмежування доходів між бюджетами різних рівнів органи державної влади повинні дотримуватися такого алгоритму бюджетного регулювання:

1. Делегування повноважень органам місцевого самоврядування щодо реалізації функцій держави з метою забезпечення найбільш ефективного їхнього виконання на основі принципу побудови бюджетної системи субсидіарності та наділення їх видатковими повноваженнями.

2. Визначення потреби у бюджетних ресурсах на підставі законодавчо встановлених державних соціальних стандартів і нормативів для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування делегованих повноважень.

3. Передача бюджетних ресурсів органам місцевого самоврядування у вигляді закріплених за відповідними місцевими бюджетами загальнодержавних податків і зборів у повному обсязі або їхньої частки для забезпечення виконання делегованих повноважень.

4. Оцінювання органами державної влади результатів застосування такого інструменту бюджетного регулювання як закріплені доходи у вигляді загальнодержавних податків і зборів у повному обсязі або їх частки, та прийняття рішення про доцільність використання іншого інструменту бюджетного регулювання – міжбюджетних трансфертів.

5. Розрахунок обсягу субвенцій і додаткових дотацій місцевим бюджетам та їхня передача з державного бюджету.

6. Оцінювання органами державної влади результатів застосування субвенцій і додаткових дотацій як інструменту бюджетного регулювання та прийняття рішення про доцільність здійснення бюджетного вирівнювання дохідної спроможності місцевих бюджетів.

7. Розрахунок обсягу базової / реверсної дотації з урахуванням індексу податкоспроможності місцевих бюджетів за надходженнями всіх загальнодержавних податків і зборів, закріплених за ними в обсягах, визначених Бюджетним кодексом України (бюджети міст обласного значення, державного значення міста Києва (бюджетне вирівнювання пропонуємо здійснювати також по зазначеному бюджету), ОТГ, районні бюджети – податок на доходи фізичних осіб, рентна плата, акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів, податок на прибуток підприємств приватної власності та підприємств і фінансових установ комунальної власності, екологічний податок; обласні бюджети – податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств приватної власності та

підприємств і фінансових установ комунальної власності, рентна плата, екологічний податок), та передача зазначених трансфертів.

8. Оцінювання результативності бюджетного регулювання на основі показника рівня забезпеченості бюджетними ресурсами делегованих державою повноважень органам місцевого самоврядування та пошук у разі необхідності додаткових джерел бюджетного забезпечення виконання делегованих повноважень або повернення до державного бюджету надлишку переданих бюджетних коштів.

Показник забезпеченості бюджетними ресурсами делегованих державою повноважень органам місцевого самоврядування визначається за формулою 1:

$$PЗБР_{дп} = \frac{ЗЗПЗ + С + ДД + БД}{БР_{дп}} \quad (1),$$

де $PЗБР_{дп}$ – рівень забезпеченості бюджетними ресурсами делегованих державою повноважень органам місцевого самоврядування; $ЗЗПЗ$ – обсяг закріплених загальнодержавних податків і зборів за відповідним місцевим бюджетом; $С$ – обсяг субвенцій, отриманих з Державного бюджету України; $ДД$ – обсяг додаткових дотацій, отриманих з Державного бюджету України; $БД$ – обсяг базової дотації, отриманої з Державного бюджету України; $БР_{дп}$ – обсяг бюджетних ресурсів для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування делегованих повноважень, визначений на підставі законодавчо встановлених державних соціальних стандартів і нормативів.

Якщо значення показника $PЗБР_{дп} < 1$, то отриманих від органів державної влади бюджетних ресурсів недостатньо для виконання делегованих повноважень, відтак виникає необхідність пошуку органами місцевого самоврядування додаткових джерел бюджетного забезпечення виконання делегованих повноважень (шляхом отримання бюджетних коштів з державного бюджету). Якщо ж значення показника $PЗБР_{дп} > 1$, то отриманих від органів державної влади бюджетних ресурсів забагато для виконання делегованих повноважень, відтак виникає необхідність повернення надлишку бюджетних коштів до державного бюджету. Як перший, так і другий випадки свідчать про низьку результативність бюджетного регулювання.

Рівність значення показника рівня забезпеченості бюджетними ресурсами делегованих державою повноважень органам місцевого самоврядування з одиницею ($PЗБР_{ДП} = 1$) свідчить про повну відповідність обсягу переданих органами державної влади бюджетних коштів потребі у бюджетних ресурсах для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування делегованих повноважень та високу результативність бюджетного регулювання.

Практичне застосування запропонованого алгоритму бюджетного регулювання дасть змогу удосконалити бюджетне забезпечення реалізації:

- делегованих державою повноважень органам місцевого самоврядування за рахунок коштів державного бюджету шляхом забезпечення відповідності між одержаними від органів державної влади бюджетними коштами та потребою у них;

- власних самоврядних повноважень органів місцевого самоврядування за рахунок спрямування на їх реалізацію власних доходів місцевих бюджетів у повному обсязі без відволікання частини бюджетних коштів на реалізацію делегованих повноважень [10, с. 314–317].

Необхідною передумовою результативності запровадження запропонованого алгоритму бюджетного регулювання є чітке законодавче розмежування повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування, зокрема і їхніх видаткових повноважень, та прийняття державних соціальних стандартів і нормативів, які дадуть змогу визначити необхідний для надання гарантованих державою доступних та якісних суспільних послуг населенню обсяг бюджетних коштів. В сучасних умовах, коли неповністю затверджені державні соціальні стандарти і нормативи в описовому та вартісному вигляді за кожним із делегованих державою місцевому самоврядуванню повноважень, для оцінювання рівня забезпеченості бюджетними ресурсами делегованих державою повноважень органам місцевого самоврядування замість показника $БР_{ДП}$ «обсяг бюджетних ресурсів для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування делегованих повноважень, визначений на підставі законодавчо встановлених державних соціальних стандартів і нормативів» можна використати показник «фактичний обсяг бюджетних ресурсів місцевого

бюджету, спрямований для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування делегованих повноважень». За цих умов запропонована для визначення показника рівня забезпеченості бюджетними ресурсами делегованих державою повноважень органам місцевого самоврядування формула (1) набуде такого вигляду:

$$РЗБР_{дп} = \frac{ЗПЗ + С + ДД + БД}{ФБР_{дп}} \quad (2),$$

де $ФБР_{дп}$ – фактичний обсяг бюджетних ресурсів місцевого бюджету, спрямований для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування делегованих повноважень.

Ефективне здійснення бюджетного регулювання неможливе без дотримання принципів та критеріїв бюджетного вирівнювання, які успішно використовуються у міжнародній практиці і є предметом наукових дискусій вітчизняних науковців.

На думку зарубіжних дослідників, до основних принципів бюджетного регулювання та фінансового вирівнювання із застосуванням формульних підходів можна віднести принципи: оптимальності; справедливості; стабільності; системного інструментарію; простоти і прозорості; підтримки фіскальної ініціативи; універсальної фінансової підтримки. Мета вирівнювання найшвидше досягається самими муніципалітетами за допомогою системи грантів, що розглядаються як еквівалент власних доходів органів самоврядування, які в принципі можуть використовуватися без будь-яких обмежень [11].

Слушною вважаємо і пропозицію Н. Савчук щодо доцільності дотримання таких основних принципів фінансового вирівнювання: єдності та системності; узгодженості; цільового призначення; простоти і прозорості; стимулювання ініціативи; передбачуваності та справедливості; оптимальності; ефективності. Оптимізація бюджетного регулювання на основі описаних принципів передбачає врахування критеріїв: економічної ефективності; політичної підзвітності; соціальної ефективності; розвиток бізнесу та інфраструктури; нарощування і реалізація фінансового потенціалу територій; цільового використання бюджетних коштів [12, с. 258–259].

Висновки. Поряд із позитивними результатами від реформування бюджетних відносин мають місце недоліки, які ускладнюють здійснення бюджетного регулювання як важливого методу бюджетного механізму

соціально-економічного розвитку держави. Розроблено алгоритм здійснення бюджетного регулювання, дотримання якого дасть змогу удосконалити бюджетне забезпечення реалізації делегованих державою повноважень органам місцевого самоврядування за рахунок коштів державного бюджету шляхом забезпечення відповідності між одержаними від органів державної влади бюджетними коштами та потребою у них; власних самоврядних повноважень органів місцевого самоврядування за рахунок спрямування на їх реалізацію власних доходів місцевих бюджетів у повному обсязі без відволікання частини бюджетних коштів на реалізацію делегованих повноважень. На відміну від існуючих підходів, акцентовано увагу на пріоритетності використання такого інструменту бюджетного регулювання як закріплені доходи у вигляді загальнодержавних податків і зборів у повному обсязі або їх частки та врахування під час розрахунку індексу податкоспроможності місцевих бюджетів надходжень усіх загальнодержавних податків і зборів, закріплених за ними у обсягах, визначених Бюджетним кодексом України. Рекомендовано оцінювати результативність бюджетного регулювання на основі показника рівня забезпеченості бюджетними ресурсами делегованих державою повноважень органам місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. / за заг. ред. С. В. Мочерного. Львів: Світ. Т. 1. 2005. 616 с.
2. Регулювання міжбюджетних відносин: Україна і європейський досвід: моногр. / за ред. В. Г. Бодрова. К.: Вид-во НАДУ, 2006. 296 с.
3. Інновації у фінансовій сфері : моногр. / за заг. ред. В. М. Опаріна. К.: ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана», 2013. 444 с.
4. Опарін В. М. Домінанти і пріоритети фінансового вирівнювання в Україні. *Фінанси України*. 2015. № 6. С. 29–43.
5. Місцеві фінанси : підруч. / за ред. д.е.н., проф. О. П. Кириленко. 2-ге вид., доп. і перероб. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2014. 448 с.
6. Оцінка фінансової спроможності 366 ОТГ за 2017 рік (у розрізі областей). URL: http://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/183/%D0%91%D1%80%D0%BE%D1%88%D1%83%D1%80%D0%B0_-

_%D0%A0%D0%B5%D0%B9%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B3_366_%D0%9E%D0%A2%D0%93.pdf.

7. Бюджетний кодекс України : Закон України № 2456–VI від 08.07.2010 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
8. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України : моногр. Тернопіль: ТНЕУ, 2008. 496 с.
9. Кириленко О. Теоретичні та практичні аспекти фінансового механізму забезпечення органів місцевого самоврядування в Україні. *Світ фінансів*. 2010. Вип. 1. С. 17–27.
10. Лободіна З. Бюджетний механізм: концептуальні засади та перспективи модернізації : моногр. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 412 с.
11. Rio N., Soreide T., Tungodden B. Intergovernmental fiscal relations in development countries. A review of issues. Odd-Helge Fjeldstad Chr. Michelsen Institute Development Studies and Human Rights. WP 2004: 11. URL: <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2435797/WP2001-11.PDF?sequence=2&isAllowed=y>.
12. Савчук Н. В. Бюджетні пріоритети України у контексті суспільного вибору : моногр. К. : КНЕУ, 2014. 325 [3] с.